

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE¹ 07.11.2022 - 11.11.2022

8. november 2022

Lahendid 59012/17, 12854/18, 28856/18 jt – rahulik omandi nautimine ja kohtuotsuste täitmine

Văleanu jt vs. Rumeenia

Artikkel 46 ja protokoll nr 1 artikkel 1

Asjaolud

Kaebajate poolt esitatud kaebused puudutasid erinevaid haldusmenetlusi ja halduskohtumenetlusi, mille kaebajad oli algatanud, et saada lähtuvalt 1991. aasta tagastamiseaduse alusel tagasi seda vara, mis neilt kommunistliku režiimi poolt konfiskeeriti või natsionaliseeriti või saada selle eest vähemalt hüvitist.

EIK-sse pöördudes väitsid kaebajad, et neile ei suudetud tagastada õigusvastaselt natsionaliseeritud vara või saada hüvitisi vaatamata jõustunud kohtuotsustele. Kaebajad leidsid, et sellega on rikutud protokoll nr 1 artiklit 1. Osad kaebajad tuginesid ka artiklile 6 ja leidsid, et nende menetlused on olnud liiga ajamahukad.

EIK seisukohad

Käesolevate taotlustega tõstatatud põhiprobleem oli seotud kohtuasjas [Preda ja teised vs. Rumeenia](#) tehtud üldiste järelduste kehtivusega, mis käsitles seadust nr. 165/2013, mis pakub mitmesuguseid õiguskaitsevahendeid vara suhtes, mis läks kommunistliku režiimi ajal alusetult riigi omandisse. Need järeldused tehti vahetult pärast selle seaduse jõustumist ilma, et oleks olnud võimalik analüüsida selle tegelikku tõhusust pärast selle rakendamist. Kaebajad väitsid põhiliselt, et tagastatismehhanism, nagu seda kohaldasid siseriiklikud ametivõimud, sealhulgas kogu viimase 8 aasta jooksul pärast seaduse rakendamist, oli osutunud ebatõhusaks ja ebajärjekindlaks ning asetask kaebajatele liigse koormuse.

EIK-le antud faktiline teave näitas, et kaebajad ei olnud seni näinud oma varaliste nõuete rahuldamist. Seetõttu nõudsid nende kaebused kostjariigi poolt kättesaadavaks tehtud tagastatismehhanismi tõhususe *post factum* läbivaatamist.

Kuigi osad kaebajad olid saanud jõustunud kohtulahendid, millega tunnustati nende omandiõigust ja riiklikel ametiasutustel tuli tagastada neile vara või väljastada omandiõigust tõendavad tunnistused, siis need kohtuotsused olid täitmata. Seega pidi EIK juba kolmandat korda seisma silmitsi kohtuasjadega, mis olid seotud poliitilise, ajaloolise ja faktilise keerukusega, mille aluseks oli probleemid, mille ametivõimud oleksid pidanud lahendama ja mille lahendamise eest on nad vastutavad.

Jõustunud kohtuotsuste täitmata jätmisel võib välja tuua mitu põhjust. Üks peamisi põhjusi oli ametivõimude suutmatus anda nõutud vara valdust tagasi, sest see oli juba antud kolmandatele isikutele kasutada ning ametivõimudel ei olnud võimalik anda taotlejale samaväärset vara vastu või nende tehtud pakkumine ei sobinud taotlejale. EIK kordas, et ulatuslik tagastamisõigus ei suuda väga suurele hulgale isikutele tagada erinevates olukordades täit õiglust ja seetõttu pidid siseriiklikud ametiasutused ja seadusandja hindama alternatiivseid seadusandlike lahendusi, pidades meeles, et tegemist on poliitiliste otsusega.

¹ Lühiülelaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

EIK märkis, et mõned kaebajad olid deliktiõiguse sätete või muul tsiviilkohtumenetluse viisil saanud hüvitist selle eest, et neile ei suudetud tagastada jõustunud kohtuotsusest tulenevat vara, siis aga osades olukordades on jäetud nende hüvitusnõuded rahuldamata, sest on leitud, et kohalikud omavalitsused ei ole käitunud pahauskselt. EIK-le tundus võlgniku hea- või pahausksuse hindamine riigiasutuste poolt täitmata jäetud kohustuste kontekstis ebaoluline. EIK praktikas on leitud, et riigiasutused on kohustatud viivitamatult ja hoolsalt täitma oma kohustusi ilma, et võlausaldaja peaks rakendama täitmiseks täiendavaid meetmeid.

Kokkuvõtvalt tuvastas EIK protokoll nr 1 artikli 1 rikkumised.

Artikli 46 raames märkis EIK, et hoolimata olulistest üldistest sammudest, mida kostjariik on pärast piloototsust astunud, et lahendada tagastatismehhanismiga seotud struktuurne probleem, oli see probleem siiski olemas. Kostjariik pidi kehtestama arusaadavamad meetmed, mille eesmärk oli lihtsustada ja selgitada kohaldatavaid menetlusi ning kriteeriume. Sellega seoses tuli rakendada ka asjakohaseid eelarvemeetmeid, et tagada piisavad rahalised vahendid nende kaebajate jaoks, kellel oli õigus saada hüvitist. Eriti oluline oli nende meetmete rakendamine, mis tagavad, et tagastamisprotsess toimiks ilma tarbetute viivitustega. Sellega seoses rõhutas EIK, et oluline on kehtestada lühikesed, kuid realistlikud ja siduvad tähtajad asjaomaste ametiasutuste pooleliolevate haldusmenetluste lõpuleviimiseks. Seetõttu pidas EIK tuvastatud puudusi silmas pidades ülioluliseks, et kostjariik jätkaks järjekindlaid jõupingutusi ja rakendaks täiendavaid asjakohaseid meetmeid, et viia oma õigusaktid ja praktika kooskõlla EIK järeldustega käesolevas kohtuasjas.

EIK leidis, et Rumeenia peab kaebajatele maksma mittevaralise kahju hüvitiseks summasid vahemikus 5000 kuni 10 000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. november 2022

Lahend 74729/17 – sõnavabadus

Ayuso Torres vs. Hispaania

Artikkel 10

Asjaolud

Kaebaja, sõjaväelane ja ülikooli professor, rääkis teledebatis osaledes Hispaania kontekstis sõjalise diktatuuri üleminekust demokraatiale. Ta väitis muu hulgas, et Hispaania põhiseaduse päritolu on „vale ja allpool tegelikku väärtus” ja kirjeldas seda kui „pseudopõhiseadust”. Tema vastu algatati sel põhjusel sõjaväeline distsiplinaarmenetlus. Lõpuks talle karistust ei määratud, kuna süüdistuse esitamine aegus. Lõplikus otsuses märgiti aga, et ta on ületanud sõjaväelastele antud sõnavabaduse piirid. Kaebaja algatas ebaõnnestunud menetluse, milles taotles vaidlustatud avalduse kustutamist.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 10 ja kaebas, et tema asjas tehtud distsiplinaarotsuses sisalduv väide, et tema kasutatud väljendid on ületanud tema sõnavabaduse piirid, kujutas endast selget hoiatust, et kui ta peaks tulevikus sama avalduse tegema, siis võib teda karistada tema sõjaväelise staatuse tõttu, mis kujutab endast sekkumist tema õigusesse vabalt oma arvamust avaldada.

EIK seisukohad

Distsiplinaarmenetluses tehtud järeldused viitasid sellele, et kaebajat oleks karistatud, kui poleks olnud aegumist. Seda järeldust võib pidada kaebajale suunatud *de facto* hoiatuseks, millel võib olla jahutav

mõju, mis takistab tal edaspidi sarnaseid arvamusi avaldamast, sest võidakse algatada uus distsiplinaarmenetlus. Kuigi kaebaja vastu ei olnud algatatud kriminaalmenetlust, oleks teatud asjaolude tuvastamisel olnud võimalik teda karistada koduarestiga või isegi raskemal juhul isegi kahe kuu pikkuse paigutamisega distsiplinaarosakonda. Need tagajärjed võisid olla suhteliselt tõsised ja kujutasid endast kaebaja sõnavabaduse rikkumist. Sekkumine oli ette nähtud seadusega ja sellel oli legitiimne eesmärk, milleks oli riigi julgeoleku ja avaliku korra kaitse.

Telesaate teema puudutas Hispaania ühiskonnas pikaajalisi vastuolulisi küsimusi. Kaebaja avaldused koosnesid tema isiklikest arvamustest, mille tõepärasust ei olnud võimalik tõestada. Neid tuli mõista konkreetse kontekstis, milles need tehti. Isegi siseriiklikus otsuses märgiti, et kaebaja ei kavatsenud rünnata põhiseadust, vaid oli pigem teinud oma ütlusi kultuurilises ja teaduslikus kontekstis.

Hoolimata asjaolust, et kaebaja ei olnud valitud esindaja ega pidanud poliitilist kõnet kitsas tähenduses, oli ta väljendanud oma seisukohta küsimustes, mida võis pidada poliitiliseks. Kaebaja avaldused ei toonud kaasa mingit kahju. Need ei mõjutanud tema ametit ega tema kohustuste täitmist sõjaväelasena.

Arvestades kaebaja sõjaväelist staatust, oli kostjariigil distsiplinaarmenetluse algatamise hindamisel õigus võtta arvesse nõuet, et sõjaväelased, nagu kaebaja, austaksid ja täidaksid oma ülesandeid erilise usalduse ja lojaalsusega.

Samas oli kaebaja ka ülikooli professor, mis võis viia olukordadeni, kus tema sõnavabaduse õigus õpetamise valdkonnas võis põrkuda sõjalise valdkonna piirangutega. Ilmselt ei olnud kaebajal takistusi mõlema staatuse omamiseks. Lisaks oli ta varem ka akadeemilises sfääris sarnaste sõnadega rääkinud, ilma tagajärgedeta. Siseriiklikud kohtud ei võtnud aga nõuetekohaselt arvesse kaebaja professori staatust. EIK-i arvates puudutas käesolev asi sisuliselt kaebaja kui akadeemiku õigust oma seisukohti vabalt väljendada. See küsimus puudutas vaieldamatult tema akadeemilist vabadust, mis peaks tagama sõna- ja tegevusvabaduse.

EIK leidis, et kaebajale distsiplinaarmenetluses tehtud hoiatus võis iseenesest mõjutada kaebaja sõnavabaduse teostamist ja avaldada sellega seoses isegi jahutavat mõju. Seetõttu ei olnud siseriiklike ametivõimude esitatud põhjused piisavad, et õigustada sekkumise vajalikkust. Sellest tulenevalt tuvastas EIK ühehäälselt artikkel 10 rikkumise.

EIK leidis, et Hispaania peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 4000 eurot. Varalise kahju hüvitamise nõue jäeti rahuldamata. Kulude katteks mõisteti välja 4000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. november 2022

Lahendid 2169/12 ja 29887/14 – positiivsed kohustused

Hovhannisyan ja Nazaryan vs. Armeenia

Artikkel 2

Asjaolud

Kaebajad on sõjaväeteenistuse ajal väidetavalt enesetapu tagajärjel surnud lepingulise sõjaväelase leitnant A. Nazaryani ema ja õde. A. Nazaryan leiti surnuna 27. juulil 2010 baasi number 12 väeosast, kus ta sel päeval valves oli (tal oli kuulihaav suus). Sellele järgnes kriminaalmenetluses, kus esines mitmeid lahknevusi, sealhulgas hukkunu surnukeha avastamise kohas, sündmuskoha ülevaatuse

protokollilise kuupäeva, padruni numbris, kohtuekspertiisi järeldustes lahkamisel avastatud vigastuste kohta ja ekspertiisile lisatud fotode arvus.

Postuumne kohtupsühholoogiline ja psühhiaatriline ekspertiis tuvastas, et hukkunud sõjaväelast olid pidevalt alandanud kaasväelased. Aruandes jõuti järeldusele, et A. Nazaryan sooritas enesetapu alandamise, alavääristamise, ahistamise ja väärkohtlemise tõttu. 2013. aastal mõisteti üks kapten H.M, kes oli A. Nazaryani otsene ülemus, süüdi ja teda karistati kümneaastase vangistusega, kolm sõjaväelast said nelja-aastase vangistuse ja üks ajateenija kolmeaastase vangistuse, kuna enesetapp sooritati nende väärkohtlemise tagajärjel.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 2 ning leiavad, et riik ei täitnud oma positiivset kohustust ja ei takistanud A. Nazaryani ränka väärkohtlemist ja kiusamist ning ei suutnud takistada tal endalt elu võtmast. Samuti leidsid nad, et uurimine ei olnud sõltumatu.

EIK seisukohad

EIK leidis eelkõige, et psühholoogilise abi süsteem puudus sõjaväes ning A. Nazaryanile ei antud abi vaatamata selgest ohust, et ta võib sooritada enesetapu. EIK leidis, et ametivõimud ei rakendanud asjakohaseid ja tõhusaid meetmeid selle teadaoleva riski realiseerumise vältimiseks. Seetõttu ei olnud kostjariik täitnud oma positiivseid kohustusi, et kaitsta A. Nazaryani elu ajateenistuse ajal.

Samuti leidis EIK, et asjas läbiviidud uurimine ei olnud piisavalt põhjalik ja ei kaitsnud kaebajate huve ega võimaldanud neil nõuetekohast teostada oma õigusi.

EIK tuvastas artikli 2 rikkumised nii sisulises kui menetluslikus osas.

EIK leidis, et Armeenia peab maksma kaebajatele ühiselt 20 000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 3500 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. november 2022

Lahend 64480/19 – diskrimineerimiskeeld

Moraru vs. Rumeenia

Artikkel 14

Asjaolud

Kaebajal (naissoost isik) ei lubatud sooritada sisseastumiseksamit, sest tema pikkus (150 cm) ja kaal (44 kg) jäid alla Kaitseministeeriumi korralduses sätestatud piirmäärasid. Kaebaja soovis minna õppima sõjameditsiini. Kaebaja pöördus kohtusse, kuid teda ei saanud seal edu. Kaebaja tugines kohtus muuhulgas Euroopa Kohtu otsusele asjas [C-409/16](#) (Kalliri asi). See otsus puudutas Kreeka õiguse sätet, mille kohaselt politseikooli sisseastumisel pidi sõltumata soost olema isiku pikkus vähemalt 170 cm. Euroopa Kohus leidis, et selline õigusnorm seab ebasoodsamasse olukorda palju suuremal hulgal naissoost isikuid võrreldes meessoost isikutega ja need õigusnormid ei näi olevat sobivad ega vajalikud nendega taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks. Siseriiklikes kohtutes põhjendas Kaitseministeerium oma seisukohta sellega, et kogu kaitseväge personal peab suutma kanda tavalist sõdurikomplekti, mis kaalub ca 57 kg.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 14 koos protokoll nr 1 artikliga 2 ja leidis, et teda on diskrimineeritud. Kaebaja väitis, et piirangute tõttu ei suutnud ta tõestada oma füüsilist jõudu ja vastupidavaust, et saada sõjaväearstiks.

EIK seisukohad

EIK märkis, et kaebajal ei lubatud sooritada sisseastumiseksamit, mis oli vajalik, et ta saaks õppida sõjameditsiini. Keeldumise aluseks olid tema suurus ja geneetilise tunnused, mis esindas isikuomadust või „staatust“, mis võib kuuluda keelatud diskrimineerimise aluste mittetäieliku loetelu alla. Kaitseministeerium oli oma regulatiivset võimu teostades seadnud antropomeetrilised piirangud kõigi potentsiaalsete kandidaatide suhtes, kes soovisid õppida riigi sõjaväeõppeasutustes.

Õigusaktiga kehtestatud antropomeetrilised normid olid mees- ja naiskandidaatide jaoks erinevad. Kaebaja ei väitnud, et need normid oleksid toonud kaasa soolise diskrimineerimise. Siseriiklikud kohtud olid ühemõtteliselt leidnud, et juhtum ei tõstatanud kaudse soolise diskrimineerimise küsimust.

Kaebajat koheldi teisiti kui teisi naiskandidaate, kelle pikkus ja kaal jäid õigusaktiga sätestatud piiridesse. EIK leidis, et seetõttu asetati kaebaja võrreldes teistega ebasoodsasse olukorda.

Siseriiklikus menetluses väitis Kaitseministeerium, et vaidlusaluse piirangu eesmärk oli tagada sõjaväe personali sobivus mis tahes missioonil osalemiseks. Ministeerium viitas seadusandlikule sättele, mis tema arvates nõudis, et kogu personal, sealhulgas meedikud, peab suutma kanda standardset sõjavaruustust. Siseriiklikud kohtud tunnistasid seda piirangut õigustatuks, mille kohta võib väita, et see vastab riigi julgeoleku kaitsmise legitiimsele eesmärgile.

EIK märkis, et piirangute kehtestamine sõjateenistusse pääsemiseks ei ole iseenesest vastuolus protokoll nr 1 artikliga 2 ja kaitseväge toimimise põhimõttega, millele siseriiklikud ametiasutused viitasid. Samas peab seatud piirangute ja saavutatava eesmärgi vahel eksisteerima mõistlik proportsionaalsuse suhe. Sellega seoses võtsid siseriiklikud kohtud enesestmõistetavaks Kaitseministeeriumi väiteid sõjaväearsti ülesannete kohta, hindamata nende õiguslikku alust või legitiimsust. Poolte avaldustes ega kohtulahendites ei viidatud õigusaktile, mis kirjeldaks konkreetselt sõjaväearsti ülesandeid või nende seost teiste mittemeditsiini ohvitseridega. Samuti ei olnud siseriiklikud ametivõimud selgelt määratlenud sõjaväearstide ülesandeid ega seda, millised tööülesanded nõuavad füüsilist jõudu. EIK leidis, et ametivõimud ei olnud pööranud erilist tähelepanu sõjaväearsti staatusele ning tema tegelikele tööülesannetele ja võimalikele ülesannetele.

Ametivõimude poolt tõstatatud ja siseriiklike kohtute poolt aktsepteeritud argumendid näisid viitavat vajadusele, et kõigil sõjaväelastel oleks teatud tugevus. Poliitikast lähtuvalt kuulus sõjaväeõppeasutuste kandidaatide valiku kriteeriumide kehtestamine riigivõimude pädevusse. Et kohus saaks sellesse sekkuda pidid kehtestatud nõuded olema kehtestatud ilmselgelt ilma mõistliku alusta. Siseriiklikud ametiasutused ei olnud aga tõendanud, et seadusandja valitud kriteeriumide ja piirangute põhjenduste vahel oli ilmtingimata seos. Kaebaja oli seda siseriikliku menetluse käigus sõnaselgelt märkinud, tuginedes Euroopa Kohtu järeldustele Kalliri kohtuasjas. Siseriiklikud kohtud ei olnud aga selle Euroopa Kohtu otsusega sisuliselt tegelenud ega uurinud selle tagajärgi, millele kaebaja tähelepanu juhtis.

EIK leidis, et üldiselt ei olnud siseriiklikud kohtud esitanud ühtegi põhjendust kandidaadi suuruse ja tema tugevuse vahelise seose kohta. Näis, et nende käsutuses ei olnud mingeid uuringuid või statistilisi andmeid või mis tahes tüüpi empiirilisi tõendeid, mida oleks võinud otsuste tegemisel aluseks võtta. Siseriiklikud kohtud olid võrdsustanud suuruse ja tugevuse, tuginedes eranditult Kaitseministeeriumi poolt esitatud argumentidele ja seda tehes ei suutnud nad oma järeldusi põhjendada.

Hiljuti jäeti antropomeetriselised nõuded valikukriteeriumide loendist välja ja kaebaja sai nüüd vabalt kandideerida enda valitud sõjaväeõppeasutusse. Samas ainuüksi see asjaolu ei kõrvalda tagasiulatuvalt kaebaja ebasoodsat olukorda, milles ta oli olnud.

Eeltoodut arvestades ei olnud ametiasutused esitanud ühtegi mõistlikku ja objektiivset põhjendust kaebaja ebasoodsasse olukorda sattumise kohta.

EIK tuvastas artikkel 14 rikkumise koosvõetuna protokoll nr 1 artikliga 2.

EIK leidis, et Rumeenia peab maksma kaebajale mittevaralise kahju hüvitiseks 7500 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. november 2022

Lahend 8819/16 – õigus saada teavet

Saure vs. Saksamaa

Artikkel 10-1

Asjaolud

Kaebaja, ajaleheväljaande Bild ajakirjanik, palus siseriiklikul välisluureteenistusel võimaldada tal isiklikult kohapeal tutvuda toimikutega (samuti teha toimikutest koopiaid), mis olid seotud U.B. (Schleswig-Holstein liidumaa endise peaministri) surmaga. U.B. suri salapärasel asjaoludel 1987. aastal ühes Genfi hotellis ja kuulujuttude järgi oli ta agent ja seejärel teda šantažeeriti ühe Ida-Euroopa riigi salateenistuse poolt. Kaebaja ei avaldanud põhjust, et miks ta soovib toimikutega tutvuda. Kaebaja taotlus jäeti rahuldamata. Kaebaja taotluse rahuldamata jätmist põhjendati sellega, et dokumendid, millega ta soovis tutvuda, ei vastanud avaldamise nõuetele, kuna need olid alla kolmekümne aasta vanad (toimikud olid aastatest 1991-95). Seejärel pöördus kaebaja edutult kohtusse.

Kaebajal õnnestus 2013. aastal saada teavet toimikute sisu kohta, kui ta oli sõlminud välisluureteenistusega kohtuvälise kokkuleppe. 2016. aastal avaldati ajakirjas Bild kaks kaebaja artiklit, mis käsitlesid veidike teavet toimikutest saadud informatsiooni kohta. Artiklites väideti, et toimikutes oli umbes 5100 lehte.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 10. Kaebaja leidis, et võttes arvesse ajakirjanduse kui „avaliku valvekoera“ rolli ja avalikkuse huvi teabe vastu, siis 30-aastane piiranguperiood oli liiga pikk andmete väljastamise keeldumiseks ning sellega on rikutud artikli 6 lõikest 1 tulenevaid õigusi.

EIK seisukohad

EIK märkis, et välisluureteenistus ei jätnud täielikult rahuldamata kaebaja taotlust. Kaebajale esitati U.B. toimiku sisu, kuid tal ei võimaldatud füüsiliselt toimikuga tutvuda. See oli kooskõlas föderaalariiviiseaduse artikliga 5 ja selle piirangu legitiimne eesmärk oli kaitsta riigi julgeolekut. EIK kordas, et riikidel on selles valdkonnas lai kaalutusõigus. EIK märkis, et füüsilise juurdepääsu tagamine sellistele dokumentidele võib paljastada teavet luureteenistuse toimimise ja töömeetodite kohta, mida tuleb ka taotluse lahendamisel arvesse võtta. Märkimist vääriski ka see, et kaebaja ei olnud põhjendanud seda, et miks ta vajab füüsilist juurdepääsu toimikutele. EIK leidis, et ametivõimudele ei saanud sellises olukorras ette heita konkureerivate huvide tasakaalustamata jätmist.

EIK leidis kokkuvõtvalt, et kohalikud ametiasutused tegutsesid oma kaalutusõiguse piirides. EIK ei tuvastanud artikkel 6-1 rikkumist.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

10. november 2022

Lahend 25426/20 – positiivsed kohustused

I.M. jt vs. Itaalia

Artikkel 8

Asjaolud

Kaebajad on kolm Itaalia kodanikku (ema ja tema kaks last). Lapsed on sündinud suhtest G.C.-ga (narkomaan ja alkohoolik). 2014. aastal lahkus esimene kaebaja oma lastega perekodust vägivalla tõttu. Järgmisel päeval esitas ta kuriteokaebuse ja läks vägivallaohvrite keskusesse. Hiljem samal aastal leidis riigiprokurör, et vägivallaolukord, millega lapsed kokku puutusid, oli piisavalt tõsine, et õigustada kiireloomulist meedet, millega peatatakse G.C. vanemlikud õigused ning, et kui ta tahab kohtuda oma lastega, siis peab see toimuma laste jaoks turvalises keskkonnas. Riigiprokurör taotles vastava menetluse algatamist. 2015. aastal märkis siseriiklik kohus, et G.C. polnud oma lapsi näinud alates 2014. aasta juulist ja andis talle loa kohtuda nendega kord nädalas „rangelt kaitstud“ keskkonnas koos psühholoogi kohalolekuga. Kohtumised pidid toimima Rooma sotsiaalasutuse ruumides. Neid kohtumisi aga ei toimunud seoses ressursside puudumisega ja kohut teavitati sellest. Seejärel määras kohus, et kohtumised toimuvad psühholoogi juuresolekul varjupaigas, kus viibis esimene kaebaja. Varjupaik, millel puudusid spetsialiseerunud töötajad ja piisavad rahalised vahendid, teatas, et seal ei saa isa-lapse kontaktkohtumisi pidada. Samal ajal kolis esimene kaebaja koos lastega oma vanemate juurde ning nõustus pidama iganädalasi kohtumisi M.R. omavalitsuses, mis asus tema elupaigas umbes 60 kilomeetri kaugusel. M. R. omavalitsus teatas aga kohtule, et tal ei ole sobivat kohta, mis võimaldaks kohtumisi pidada rangelt kaitstud keskkonnas. Seetõttu toimus kohtumine ilma igasuguste kaitsemeetmeteta ja lapsed olid tunnistajateks G.C. halvale käitumisele, mida ta rakendas esimese kaebaja suhtes. Järgmistel kohtumistel jätkus sama muster ja neid peeti erinevates kohtades nagu näiteks raamatukogus, turuplatsil jne. Sotsiaalteenused teavitasid kohut G.C. käitumisest.

2015. aasta lõpus teatas esimene kaebaja, et on leidnud töökoha ja ei saa seetõttu sõita 120 kilomeetrit, et viia oma lapsi kohtumistele laste isaga ning palus korraldada kohtumisi turvalises keskkonnas. 2016. aastal otsustas kohus peatada mõlema kaebaja vanemlikud õigused. Selle aluseks oli M.R. omavalitsuse teade, et esimene kaebaja ei võtnud lapsi kaasa kohtumistele, mis olid kavandatud 2016. aasta jaanuariks.

2016., 2017. ja 2018. aastal jätkusid kontaktkohtumised olenemata probleemidest, millest teatasid sotsiaalteenistus ja laste eeskostja. Kuna G.C. oli agressiivne, siis 2018. aasta aprillis otsustas sotsiaalteenistus peatada kohtumised kuni kohtu otsuseni. 2018. aprillis otsustas kohus peatada G.C. õiguse suhelda oma lastega.

2019. aastal teatas sotsiaalteenistus kohtule, et G.C.-le mõisteti kuueaastane vanglakaristus narkosüütegude eest. Seejärel ennistas kohus esimese kaebaja vanemlikud õigused. 2019. aasta detsembris apellatsioonikohus kinnitas selle otsuse.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 3 ja 8 ning väidavad, et on langenud koduvägivalla ohvriks. Lisaks kaebavad nad, et kohtumised laste isaga ei toimunud „rangelt kaitstud“ keskkonnas, mille oli määranud kohus. Selle tõttu puutusid nad jätkuvalt kokku vägivallaga. Esimene kaebaja kaebab lisaks, et temalt võeti põhjendamatult ära vanemlikud õigused. Äravõtmise aluseks oli see, et

teda iseloomustati kui „koostöövõimetut vanemat”, samas püüdis ta ainult kaitsta oma lapsi vägivaldse isa eest.

EIK seisukohad

EIK leidis, et käesolevas asjas tõstatatud küsimusi tuleb uurida ainult EIÕK artikli 8 alusel.

EIK leidis, et alates 2015. aastast toimunud kohtumised olid häirinud laste psühholoogilist ja emotsionaalset tasakaalu, kuna neil oli kohustus kohtuda oma isaga keskkonnas, kus nende kaitse ei olnud tagatud. Kohtumistel ei arvestatud nende paremate huvide kaitsega. EIK-le jäi arusaamatuks, miks siseriiklik kohus otsustas jätkata kohtumistega olukorras, kus oli saanud teateid, et laste turvalisus ja heaolu ei ole kohtumistel tagatud. EIK hinnangul siseriiklik kohus ei olnud kaalunud poolte huvisid ja oli põhjendamatult seadnud ettepoole laste isa huvid laste huvidest. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 8 rikkumise.

Seoses laste emaga märkis EIK, et siseriiklikud kohtud ei uurinud piisavalt esimese kaebaja olukorda, kui peatasid tema vanemlikud õigused seoses tema väidetava vaenuliku suhtumisega laste isasse. EIK leidis, et siseriiklikud kohtud polnud esitanud selleks piisavalt põhjendusi. Kuna laste ema vanemlikud õigused olid peatatud 2016. aasta maist kuni 2019. aasta maini, siis EIK tuvastas selles osas artikkel 8 rikkumise.

EIK leidis, et Itaalia peab esimese kaebaja lastele ühiselt maksma 7000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks. EIK leidis, et rikkumise tuvastamine on iseenesest piisav õiglane hüvitis esimesele kaebajale tekitatud kahju hüvitamiseks.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõtte](#) (inglise keeles)

10. november 2022

Lahend 5084/18 – alandav, ebainimlik ja rangem karistus

Kupinskyy vs. Ukraina

Artiklid 3 ja 7

Asjaolud

2002. aastal mõisteti Ukraina kodanikust kaebaja Ungaris eluks ajaks vangi võimalusega taotleda tingimisi vabastamist pärast kahekümneaastase vangistuse kandmist ja riigist väljasaatmist. 2007. aastal viidi ta karistust kandma Ukrainasse. Ukraina kohtud tunnustasid Ungari kohtute poolt kaebajale määratud karistust.

Aastatel 2016–2021 jätsid Ukraina kohtud kaebaja tingimisi vabastamise taotlused rahuldamata põhjusel, et kaebaja kandis karistust vastavalt Ukraina õigusaktidele, mis ei näinud ette eluaegsete vangide tingimisi vabastamist. Kaebaja kaebas edutult.

2021. aasta septembris tunnistas konstitutsioonikohus vastava siseriikliku õiguse sätte vastuolus olevaks selles osas, mis ei lubanud tingimisi vabastada eluaegseid vange.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 3 ning leiab, et Ukraina seadusandlus ei näinud ette võimalust taotleda eluaegsest vangistusest tingimisi vabastamist ja see tähendas tema jaoks alandavat ja ebainimliku kohtlemist. Ta tugines ka artiklile 7 ja leidis, et tema olukord halvenes Ungarist Ukrainasse üleviimisega, sest tema karistus muutus „vähendatavast” eluaegsest vanglakaristusest „vähendamatuks” eluaegseks vangistuseks.

EIK seisukohad

Artikkel 3

Ainuüksi konstitutsioonikohtu otsusega ei olnud kaebaja olukord artikli 3 tähenduses muutunud. See otsus tehti pärast tema taotluste esitamist ja paljude vabastamistaotluste tagasilükkamist. EIK leidis, et kohtuasjas [Petuhhov vs. Ukraina \(nr 2\)](#) toodud põhjendused on käesoleva kaasuse puhul samaväärsed. EIK tuvastas artikkel 3 rikkumise.

Artikkel 7

EIK analüüsis põhjalikult artikli 7 kohaldatavust käesoleval asjas ja leidis, et see on käesoleval asjas kohaldatav. EIK leidis, et karistus, „mida oli kohaldatud kuriteo toimepanemise ajal“ artikli 7 tähenduses, oli „vähendatav“ eluaegne vanglakaristus. Siseriiklikud ametivõimud, keelates kaebajale reaalse võimaluse taotleda tingimisi vabastamist, kinnitasid, et nad muutsid tema esialgse lühendatava karistuse *de facto* ja *de jure* „vähendamatuks“ eluaegseks vanglakaristuseks ning muutsid seega esialgse karistuse ulatusest kaebaja jaoks ja rakendasid talle esialgsest raskemat karistust. Seetõttu tuvastas EIK artikkel 7 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Ukraina peab maksma kaebajale mittevaralise kahju hüvitiseks 2500 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

10. november 2022

Lahend 2317/20 – vara kasutamise kontroll

The Karibu Foundation vs. Norra

Protokolli nr 1 artikkel 1-2

Asjaolud

Kaebaja, rahvusvahelist arendustööd tegeva sihtasutusena tegutsev organisatsioon, päris Oslos asuva renditud kinnisvara, millel asus suur elamukompleks.

Vastusena kohtu otsusele [Lindheim jt vs. Norra](#) võttis Norra parlament vastu 1996. aasta maa rendiseaduse (muudetud 2004. aastal) muudatused, mis jõustusid 1. juulil 2015, andes rendileandjatele õiguse kohandada lepingus sätestatud rendi suuruseid. Kaebaja soovis tõsta elamukompleksis olevate korterite maa rendi suurust. Rentnikud vaidlesid sellele vastu ja viitasid maa rendiseaduse paragrahvi 15 neljanda lõigu neljandas lauses toodud „rendi ülemmäärale“, mille kohaselt ei võinud renti tõsta üle 9000 krooni maatüki kohta, mida on indekseeritud alates 2002. aastast. Samuti väitsid nad, et käesolev juhtum erineb Lindheim jt kaasusest. Kaebaja pöördus rendi tõstmiseks kohtusse, kuid oli kõigis kolmes astmes ebaedukas.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja protokolli nr 1 artikli 1-2 rikkumisele ja väidab, et renditõstmise keeld rikub tema õigusi.

EIK seisukohad

Lindheim jt kohtuasjas antud konkreetne hinnang ei olnud vahetult kohaldatav, kuna käesolev kohtuasi puudutas pärast seda otsust kehtestatud õigusaktide kohaldamist. Oli ilmne, et seadusandja oli püüdnud täielikult rakendada EIK järeltõlki kohtuasjas Lindheim jt ning oli konventsiooni nõuded seoses õigusaktide lõpliku väljatöötamisega põhjalikult läbi vaadanud.

Kaebaja kaasusele kohaldatud õigusaktid olid välja töötatud nii, et need reguleeriksid paljusid maa rendilepinguid. Norras oli ligikaudu 170 000 elu- või puhkemaja, kus rakendati maa rendisüsteemi. Seetõttu mõistis EIK riiklikus seadusandlikus protsessis rõhutatud vajadust selgete ja ettenähtavate lahenduste järele, mis väldiksid kulukaid ja aeganõudvaid kohtuvaidlusi.

EIK märkis, et proportsionaalsuse hindamisel tuli rendi/krundi väärtuse suhet arvesse võtta ühena paljudest elementidest ning, et maa rendilepingute asjakohaseks väärtuseks oli teadlikult valitud „krundi toorväärtus“, et kehtestada teatud piirangud maa rendi suurendamisele sõltumatult hoonestatud kinnistu väärtusest. Käesolevas asjas olid korterite lepingud maapinna rendi kohta kokku lepitud samal ajal, kui isikud 1950. ja 60. aastatel korterid ostsid. Rendileandja sai jätkuvalt renti 0,6% aastas maa väärtusest. Väärtus arvutamise aluseks olid siseriiklikust õigusest tulenevad hindamispõhimõtted. Käesolevas kaasuses oli see umbes 68 100 eurot aastas. Ülemkohtu lahendis oli juhitud ka tähelepanu, et see on rendiandjale riskivaba passiivne investeering ning üüri korrigeerimise teema võiks uuesti päevakorda tulla iga kolmekümne aasta tagant. EIK leidis, et rendi/krundi väärtuse suhe kui selline ei ole selline otsustav argument, mis otsustaks protokoll nr 1 artikli 1 tuvastamise kasuks.

Rõhutades siiski subsidiaarsuse ja jagatud vastutuse põhimõtete tähtsust, märkis EIK, et õigusaktid, millega kaasnes kaebaja organisatsiooni maa rendi tõstmise võimaluse piiramine, puudutasid majandus- ja sotsiaalpoliitikat ning need olid eriti põhjaliku õigusloome tulemuseks, mille eesmärk oli leida sobiv tasakaal maa rendilepingu poolte huvide vahel. Mõlemad huvid oli õigusloome protsessis hästi esindatud. EIK leidis, et konkureerivate huvide vahel oli saavutatud piisavalt õiglane tasakaal ja sellest tulenevalt ei olnud siseriiklikud ametiasutused ületanud neile antud kaalutusruumi „rendi ülemmäära“ kohaldamisel. Sellest tulenevalt EIK ei tuvastanud protokoll nr 1 artikli 1 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

10. november 2022

Lahendid 49636/14 ja 65678/14 – diskrimineerimiskeeld ja inimeste vaba väljendusvabadus

Bakirdzi ja E.C. vs. Ungari

Artikkel 15 ja protokoll nr 1 artikkel 3

Asjaolud

Kaks kaebajat on kahe Ungaris ametlikult tunnustatud rahvusvähemuse liikmed - armeenia ja kreeka. Kavatsusega suurendada rahvusvähemuste esindatust parlamendis võeti 2014. aastal vastu uus rahvusvähemuste valimise süsteem. Selle kohaselt võisid rahvusvähemuste nimekirjadest kandidaadid saada parlamendikoha (eeliskoha), kui nad saavutavad vähemalt ühe neljandiku nendest häälest, mida on vaja saada tavakoha saamiseks. Ametlikult tunnustatud kolmeteistkümne rahvusvähemuse liikmed said registreeruda rahvusvähemuste valijateks. Mõlemad kaebajad ei olnud registreeritud rahvusvähemuste valijateks ning seetõttu ei saanud nad 2014. aasta parlamendivalimistel hääletada üleriigiliste erakondade kandidaatide poolt ning nad said hääletada ainult rahvusvähemuste nimekirjades olnud kandidaatide poolt. 2014. aasta parlamendivalimistel ei saanud ükski rahvusvähemuste nimekirja piisavalt hääli, et saada kohta parlamendis.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 14 ja protokollile nr 1 artiklile 3 ning leiavad, et rahvusvähemuste hääletamise süsteem kujutas endast nende jaoks diskrimineerimist. Kaebajad väidavad, et kuigi Ungari ametivõimude eesmärk oli edendada vähemusrahvuste esindatust seadusandlikus kogus, siis see uus süsteem andis hoopis vastupidise efekti, mis võttis neilt ära valimisõiguse, kuna nendel nimekirjadel, millele nad said hääli anda ei olnud mingit lootust täita ettenähtud kvooti, et saada parlamendikoht. Lisaks leidsid kaebajad, et uus süsteem rikkus ka hääletamissaladust.

EIK seisukohad

EIK märkis, et parlamendis eeliskoha saamine oli osa süsteemist, kus rahvusvähemuste kandidaadid võisid saada vajaliku arvu hääli ainult endaga samasse vähemusgruppi kuuluvatelt valijatelt. See asetas nad aga oluliselt erinevasse olukorda võrreldes teiste kandidaatidega, kes võisid saada hääli kogu hääleõiguslikust valijaskonnast. Järelikult riivas see seadusjärgne süsteem rahvusvähemuste valijate õigusi.

EIK leidis, et rahvusvähemustele eeliskoha andmise süsteem vähendas rahvusvähemuste mõju, sest Ungaris ei olnud piisavalt rahvusvähemuste valijaid. 2014. aastal oli registreeritud 140 valijat kreeka ja 184 armeenia vähemuse valijana, samas kui eeliskoha saamiseks oli nõutud häälte arv 22 000.

EIK märkis, et riikidel ei ole konventsioonist tulevat kohustust kehtestada rahvusvähemustele eelissüsteemi, samas riigid võivad seda teha, kuid sellel ei tohi olla rahvusvähemuste jaoks negatiivset mõju.

Suletud nimekirjasid iseenesest ei saa pidada valijate poliitiliste võimaluste liigseks piiramiseks. Samas praeguses olukorras said rahvusvähemuste valijad anda oma hääle ainult rahvusvähemuste nimekirjas olevatele kandidaatidele, olenemata nende poliitilisest vaatest. Kaebajad kui rahvusvähemuse valijad ei saanud hääletuskasti juures väljendada oma poliitilisi vaateid ega valikut, vaid üksnes seda, et nad olid taotlenud esindatust poliitiliste otsuste tegemisel rahvusvähemuse liikmena. EIK kahtles, et selline süsteem tagab „rahva arvamuse vaba väljendamise seadusandliku kogu valikul“.

Seoses hääletamissaladusega märkis EIK, et praktiliselt ei tohiks avalikkusele teatavaks teha seda, kelle poolt valija antud valimistel oma hääle andis. Hääletussüsteem peab valijatele tagama, et nad ei oleks otseselt ega kaudselt sunnitud avaldama, kelle poolt nad on hääletanud. Praeguses asjas kaebajad ei väitnud, et protseduur valimisjaoskondades ei oleks taganud nende häälte saladust, vaid pigem seda, et kuna neil oli valijana vaid üks valik, siis oli nende valimisvalik kaudselt kõigile nähtav. Praktikas tähendas see seda, et kui rahvusvähemuse valija läks valimisjaoskonda, siis talle anti selline sedel, kus olid rahvusvähemuse kandidaadid, mitte selline valimissedel, kus olid erakondade kandidaadid. Seega said kõik sellel ajal valimisjaoskonnas viibinud teada, eriti valimiskomisjoni liikmed, et valija andis hääle rahvusvähemuse nimekirjas olnud kandidaadi poolt.

Kokkuvõtvalt tuvastas EIK protokollile nr 1 artikli 3 rikkumise koosmõjus artikliga 14. EIK leidis, et rikkumise tuvastamine on piisavaks mittevõrvalise kahju hüvitiseks kaebajatele. EIK leidis, et Ungaril tuleb ühele kaebajale kulude katteks hüvitada 7000 eurot ja teisele kaebajale 7260 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

10. november 2022

Lahend 4952/21 – positiivsed kohustused

N.V. vs C.C. vs. Malta

Artikkel 10

Asjaolud

Esimene kaebaja abiellus J.-ga ja neil sündis poeg (E.) 2006. aastal. Pärast nende lahkuminekut 2008. aastal alustas esimene kaebaja suhet teise kaebajaga ja nad hakkasid koos E.-ga elama Maltal. Nad said ühise lapse 2016. aastal. 2012. aastal algatas J. menetluse seoses oma suhtlusõigusega, kus ta tõstas küsimuse ja leidis, et teine kaebaja ei peaks viibima E. juures, kui ta külastab oma suhtlusõiguse raames J.-i. Selle peale määrati asja juurde lasteadvokaat, kes esitas aruande, mis aga ei olnud osapooltele kättesaadav. 1. oktoobril 2015 tegi perekonnakohus määruse, millega keelas esimesel kaebajal koos olla teise kaebajaga, kui J. teostab oma suhtlusõigust E.-ga. Esimese kaebaja taotlus määrust muuta jäeti rahuldamata.

Kaebajad algatasid põhiseadusliku kaitse menetluse. Esimese astme kohus kutsus pooli üles tegema järeleandmist, et võimaldada E.-l viibida kaebajate läheduses pärast nende ühise lapse sündi. Seejärel tühistas ta perekonnokohtu määruse ning leidis, et on rikutud artiklit 6 ning artiklit 8 ja tehtud määrus polnud kooskõlas lapse parimate huvidega. Riigi edasikaebamisel muutis konstitutsioonikohus esimese astme otsust osaliselt, leides, et artikli 8 rikkumist ei ole vaja uurida, arvestades asjaolu, et vaidlustatud määrus tühistati ja pooled asetati *status quo ante* olukorda. Konstitutsioonikohus kinnitas artikli 6 rikkumist osas, milles see puudutas esimest kaebajat, kuid tühistas määruse osa, mis käsitles teise kaebaja suhtes tuvastatud rikkumist.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 8 ning leiavad, et perekonnakohus tegi neile ebasoodsa määruse, mis kehtis ligi 5 aastat. Teine kaebaja tugineb ka artiklile 6 ning leiab, et siseriiklikud kohtud tegid teda puudutava määruse ilma, et tal oleks olnud õigust selles menetluses osaleda.

EIK seisukohad

EIK leidis, et perekonnokohtu määrus, millega takistati kaebajatel koos elada, kui J. teostab oma suhtlusõigust E.-ga, sekkus nende pereelu ühte olulisse aspekti. EIK märkis, et see määrus oli kooskõlas siseriikliku õigusega ning selle eesmärk oli kaitsta E.-d võimaliku kahju eest, kuid see määrus ei olnud proportsionaalne. EIK leidis, et vaidlusaluse määruse tegemisel oli rikutud menetlusnõudeid, millest osad ka tuvastati kõrgema kohtu poolt. Rikkumised puudutasid teise kaebaja sisulist kaasamist menetlusse, esimese kaebaja piiratud osalust menetluses, sest talle ei antud võimalust esitada täiendavaid tõendeid ega vaidlustada lasteadvokaadi aruannet, mille sisu polnud talle kunagi näidatud. Lisaks ei olnud perekonnokohtu järeldused piisavalt põhjendatud, sest perekonnakohus ei uurinud piisavalt, kas E. jaoks oli olemas tegelik ja reaalne oht, kui J. teostab oma suhtlusõigust E.-ga mõlema kaebaja juuresolul. Perekonnokohtu määrus ei arvestanud kõikide puudutatud poolte huve piisavalt. EIK märkis, et vaidlusalune määrus kehtis juriidiliselt üle nelja aasta, kuid faktiliselt mõjutas see oluliselt kaebajaid veidi enam kui aasta.

EIK tuvastas kokkuvõtvalt artikkel 8 rikkumise, sest leidis, et perekonnokohtu määrus oli ebaproportsionaalne kaebajate jaoks.

EIK leidis, et Malta peab maksma kaebajatele mittevaralise kahju hüvitiseks 12 000 eurot ning kulude katteks 2937 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)